

Darba devēju prasība vakcinēties palielinās darba strīdu skaitu

Darba devēju un darbinieku attiecībās jaunus vaibstus jau ir iezīmējis *Covid-19*, un iespējams, ka drošas darba vides jautājumā koronavīruss raisīs darba strīdus, kuru slāpēšanai varētu būt nepieciešams valdības un parlamenta pieņemts skaidrs normatīvais regulējums

Teksts Māris Ķirsons

Foto publicitātes

To intervijā *Dienas Biznesam* stāsta zvērinātu advokātu biroja *Sorainen* zvērināts advokāts Andis Burkevics. Viņš atzīst, ka koronavīrusa izplatības mazināšanas pasākumi un ar tiem saistītie ierobežojumi darba attiecībās ir izveidojuši nosacītu pelēko zonu.

Vairāki uzņēmumu vadītāji pieļauj, ka perspektīvā nāksies atlaist no darba tos darbiniekus, kuri būs atteikušies vakcinēties, jo pretējā gadījumā viņi var būt tie, kuri atnes infekciju un to izdala saviem kolēģiem, tādējādi paralizējot darbu. Vai darba tiesiskās attiecības regulējošie normatīvie akti Latvijā to pieļauj?

Pašlaik nevienā normatīvā aktā nav nekas teikts par obligātu vakcinēšanos pret *Covid-19*, un līdz ar to arī nekāda īpaša tiesiskā regulējuma attiecībā uz šo jautājumu darba tiesībās nav. Latvijā ir Ministru kabineta pieņemti Vakcinācijas noteikumi, kas nosaka obligātu vakcināciju pret noteiktām slimībām konkrētās jomās un profesijās strādājošajiem. *Covid-19* šo slimību skaitā nav. Pieļauju, ka kaut kādām profesijām perspektīvā varētu arī parādīties obligāta prasība par vakcināciju pret *Covid-19*, taču tam jābūt Ministru kabineta lēmumam. Šaubos gan, ka obligātu prasību vakcinēties varētu attiecināt uz pilnīgi visiem strādājošajiem. Darba devējam darbinieku, kas nevēlas vakcinēties, likumīga iespēja atlaist būs tikai tad, ja tā būs kā obligāta prasība strādāšanai konkrētā profesijā vai darba vietā. Pats darba devējs šādu prasību nevar izvirzīt, bet, protams, var mēģināt pārliecināt savus darbiniekus tomēr vakcinēties. Protams, iemeslus darba attiecību

“Vakcinācija pret Covid-19 ir brīvprātīga, un pagaidām nav neviena normatīvā akta, kas prasītu konkrētā darba darītājam, izņemot atsevišķu pakalpojumu sniedzējus, obligātu vakcināciju darba turpināšanai, taču ir pietiekami liela pelēkā zona, kuras mazināšanai ir nepieciešama skaidrība, kuru var ieviest tikai valdības un likumdevēju lēmumi.

izbeigšanai vienmēr varēja un varēs atrast, bet noteikti, vismaz pašlaik, to nevar pamatot ar darbinieka atteikšanos vakcinēties, jo vakcinācija ir brīvprātīga.

Bet valdība jau lēma, ka atjaunot saimniecisko darbību kosmetologi un kosmētiķi var tikai tad, ja viņi ir vakcinēti! Jā, tas ir pirmais gadījums – sava veida precedents, kad ir nosauktas konkrētas jomas, ir arī citi pakalpojumu sniedzēji, kuru strādājošie var strādāt tikai tad, ja viņi ir vakcinēti vai pēdējā pusgada laikā pārslimojuši *Covid-19*. Šajā ziņā gan jāteic, ka situācija var arī mainīties, jo – kā pēdējā laikā redzams – valdības lēmumos bieži korekcijas ievieš Saeima.

Savas korekcijas var ieviest arī citu valstu prasības, piemēram, attiecībā uz tādām pro-

fesijām, kuru darbinieki darba pienākumu dēļ regulāri šķērso valstu robežas, piemēram, lidmašīnu piloti, stjuarti, kravas auto vadītāji – tālbraucēji, kuģu apkalpes, kā arī lidostu un ostu darbinieki, kuriem ir vai varētu būt tiešs kontakts ar iebraucējiem no ārzemēm. Tas ir, Latvijā varbūt prasība vakcinēties arī nav obligāta, bet tā ir obligāta valstī, uz kurieni darbiniekam jādodas, tātad būtībā nav izvēles – jāvakcinējas. Iespējams, ka šāda prasība par obligātumu varētu tikt izvirzīta medicīnas darbiniekiem, izglītības, sociālās aprūpes iestādēs strādājošiem, kā arī drošības struktūru darbiniekiem – policistiem, robežsargiem, muitniekiem. Vēl jo vairāk, ja Latvijā obligāta prasība pēc vakcinācijas pret *Covid-19* jau ir visiem Nacionālo bruņoto spēku profesionālā dienesta karavīriem, taču atteikuma gadījumā sankcijas pret karavīriem vērstas netikšot. Bez tam Latvijas valstij piederošā Rīgas Stradiņa universitāte ir paziņojusi, ka studiju darbā klātienē no 30. augusta varēs piedalīties tie studenti, kuri būs vakcinējušies pret *Covid-19* vai nesen to pārslimojuši, vai arī būs regulāri jātaisa *Covid-19* tests.

ES plāno ieviest tā dēvēto Zaļo sertifikātu, kas apliecina vakcinācijas faktu un rada vairākas priekšrocības, tostarp ceļot, piedalīties pasākumos. Bet kā, it īpaši privātie pakalpojumu sniedzēji, varēs pārliecināties par to, vai konkrētais cilvēks ir vakcinēts pret Covid-19?

Vakcinācija gan Latvijā, gan citās ES valstīs ir brīvprātīga, un, lai šo procesu veicinātu, tiek piedāvātas sava veida iespējas – privilēģijas – cilvēkiem, kuri ir vakcinējušies pret *Covid-19*. Arī jebkurš darba devējs var iedzīvināt priekšrocību sistēmu tiem darbiniekiem, kuri ir vakcinēti pret koronavīrusu, piemēram, darba vietā nelietot sejas maskas, piedalīties uzņēmuma sporta spēlēs, pasākumos. Tiesa, šiem labumiem jābūt mēreniem,

tie nevar izpausties kā algas palielināšana vai kādi citādi materiāli stimuli vakcinētām personām, kas vairāk atgādina diskrimināciju. Darba devēju iespējas pārbaudīt vakcinācijas faktu ir paša darbinieka brīvprātīgi uzrādīts (arī digitāli) apliecinājums par vakcinēšanos. Savukārt gadījumā, ja kāds vēlēšies baudīt vakcinēta cilvēka priekšrocības (piemēram, ceļot un varbūt arī apmeklēt koncertu, teātra izrādi) un vienkārši attiecīgo apliecinājumu uzzīmēs – viltos, tad par šādu viltojumu Latvijas Krimināllikums paredz kriminālatbildību.

Vai cilvēki, kuri būs inficējušies ar koronavīrusu pie kāda pakalpojuma sniedzēja, kurš nav vakcinējies pret Covid-19, var celt prasību tiesā par nodarīto zaudējumu piedziņu?

Lai arī par Covid-19 nevienā normatīvā aktā tieši tā nav noteikts, tomēr Latvijas Civillikums šādu iespēju paredz. Manuprāt, tā gan vairāk ir teorētiska, nevis praktiska iespēja. Proti, pat situācijā, kad kāds cilvēks ir inficējies ar Covid-19, viņam ir jābūt spējīgam pierādīt, kur viņš ir inficējies ar šo slimību un kurš pakalpojuma sniedzējs (piemēram, taksometra vadītājs, frizieris, pārdevējs u.tml.) ir pārkāpis valsts noteiktos epidemioloģiskās drošības pasākumus, piemēram, nav lietojis sejas aizsargmasku, dezinficējis rokas, nav bijuši attiecīgie norobežojumi (plastikāta aizsegi) u.tml. Pierādījumu savākšanas pienākums ir uzlikts prasītājam. Ja šādus neapgāžamus pierādījumus prasītājs savākt nevar, tad arī prasības iesniegšanai tiesā nekāda praktiska labuma nebūs un nekādus zaudējumus

par to, ka dienām jādzīvo pašizolācijā ne tikai pašam ar Covid-19 sasirgušajam, bet, iespējams, arī viņa ģimenes locekļiem un pat kolēģiem, piedzīt nevarēs.

Vai citās valstīs ir kādi precedenti, kur vakcinācijas pret Covid-19 neesamība nozīmēs konkrētā darbinieka atbrīvošanu no darba?

Pagaidām šādu ziņu, kas būtu pamatotas ar konkrētu valstu normatīvajos aktos ierakstītām prasībām, manā rīcībā nav, bet ir atsevišķi precedenti. Piemēram, publikajā telpā ir izskanējis, ka Tallinas ātrās palīdzības dienests izbeigs darba līgumus ar mediķiem, kuri negribēs vakcinēties.

Jebkurā gadījumā vairumā valstu ir akceptēts, ka no jebkādas vakcinācijas var atteikties tie, kuriem ir nopietnas veselības problēmas un vakcīna tās vēl tikai saasinātu, varbūt arī koronavīrusa gadījumā tie, kuriem pirmā pret Covid-19 vakcīnas injekcija radījusi nopietnas blakusparādības (gluži dabiski ir satraukums, kas notiks pēc otrās devas saņemšanas), vai arī reliģisku iemeslu dēļ. Pieļauju, ka obligātas vakcinācijas pret Covid-19 tēma varētu kļūt aktuāla pēc kāda laika, piemēram, ja apstākļi, ka nepietiekams skaits izglītības darbinieku ir vakcinējušies, traucē atsākt klātienes mācības vispārīgajās skolās.

Vai strīdi starp darba devējiem un darbiniekiem par vakcinācijas nepieciešamību darba pienākumu pildīšanai nebūs skarba pēc pandēmijas realitāte?

Laiks rādīs. Taču nenoliedzami viena vai dažu indivīdu tiesības nevakcinēties nevar būt augstākas par visu pārējo darbinieku, kuri ir vakcinējušies, drošību un veselību. Vienlaikus uz otriem svaru kausiem būs darbinieka izvēles brīvība. Bez skaidra regulējuma prasība vakcinēties vai, piemēram, tā vietā katru dienu, pirms uzsākt darbu, veikt testu, būs savdabīga pelēkā zona, kura agrāk vai vēlāk valdībai vai Saeimai būtu jālikvidē. Citādi to likvidēs tiesas, izskatot konkrētus strīdus par to, vai citu darbinieku un klientu veselības vārdā darba devējs varēja vai nevarēja atbrīvot no darba nevakcinēto darbinieku, taču tas prasīs gadus. Tiesībsarga birojs jau vairākus mēnešus saņem sūdzības par darba devējiem, kuri darbiniekus mēģina piespiest vakcinēties. Šobrīd darba devējam ir pienākums atstādināt darbinieku no darba (protams, uz laiku, nevis atlaist), ja darbiniekam ir Covid-19 saslimšanai raksturīgi simptomi, un nosūtīt pie ārsta.